

Torah from Around the World

Rabbi Zoetra bar Tovja zei dat Rav heeft gezegd:

'Als God bidt, zegt Hij: Laat het Mijn wil zijn dat Mijn barmhartigheid Mijn toorn overwint, en dat Mijn barmhartigheid het wint van de andere eigenschappen waardoor Israël gestraft wordt, en dat Ik Mij tegenover Mijn kinderen gedraag met Mijn eigenschap van barmhartigheid, en dat Ik voor hen in het krijt tred en daarbij de mate van striktheid van de wet beperk'.

Talmoed Bavli, Berachot 7a

Sjabbat 4 april 2020 / 10 Niessan 5780, Sjabbat haGadol, Tsav, Wajikra/Leviticus 6: 1 - 8: 36

Tanach blz. 205 - 212

Haftara: Malachi 3:4 - 24

Tanach blz. 1233 - 1234

vertalers: Jaap Frank en Sabine Frank-Fiedler

Commentaar: *Ismar Schorsch, emeritus decaan aan het Jewish Theological Seminary te New York.*

Oorspronkelijke Engelse tekst: <http://www.jtsa.edu/a-beacon-for-the-years-that-lie-ahead>

Een baken voor wat in het verschiet ligt

In de Tora wordt vermeld dat zich een indrukwekkende scene voltrok ten tijde van de verwoesting van de eerste Tempel door de Babyloniërs in 586 voor de gewone jaartelling. Veel groepen jonge priesters klommen omhoog naar het dak van het heiligdom, terwijl zij, met de sleutels ervan in de hand zeiden „O Heer van de Wereld, neem deze sleutels terug in Uw bezit, want het is gebleken dat wij als oppassers onbetrouwbaar zijn.” Zij gooiden ze - zo leek het - omhoog om ze wat halfhartig op te vangen. Waarna de jonge priesters zich in de vlammen wierpen.

Het drama van dit gebeuren roept bij ons het trauma daarvan op voor ons geestesoog. Verwoest was de heilige ruimte waar Gods Majesteit meer dan waar ook werd ervaren. De jonge priesters, van hun toekomst beroofd, accepteerden gelaten de verantwoordelijkheid voor de heiligschennis van hun oudsten. Het was niet Gods fout en de Eeuwige werd er ook niet 'minder' door. God trok zich terug toen het heiligdom door de vlammen werd verteerd, klaar om terug te keren naar een nieuw oord van onbezoedelde heiligheid. Door te spreken in symbolen werd voorzichtig het mysterie van het monotheïsme in stand gehouden.

We hoeven niet te verlangen naar de herbouw van de Tempel om te worden geraakt door de stenen van de Kotel (Klaagmuur, red.) of door de grootsheid van de Tempelberg. Daarenboven hebben we onze herinnering en onze bewondering tot onze beschikking, zodat we ons niet genoodzaakt hoeven te voelen om een replica te maken. Het erkennen van de kracht van de wijze van geloven van onze voorouders beperkt onze eigen, autonome religieuze gevoelens geenszins. We worden vooral tot bescheidenheid gedwongen door de oudheid van de plek alsook door de hoeveelheid bloed die, ter verdediging ervan, is vergoten.

De basis voor deze verering van de Tempel werd in de herinnering van Joden vastgelegd dankzij de vindingrijkheid van het rabbijnse Jodendom. Ik heb het over structuren die dieper liggen dan de periodieke vastendagen zoals die, ter herinnering aan de verwoesting (van de Tempel), in de kalender zijn vastgelegd. Zelfs nadat de rabbijnen de Tempel vervingen door de synagoge, bleven ze ons met graagte herinneren aan de leegte die was geschapen door het einde van het offersysteem. Zij vervingen de architectuur en de cultus van de Tempel door een kunstig gebouw van woorden, en vormden daarmee een virtuele werkelijkheid.

Een fascinerende midrasj-tekst op de parasja van deze week illustreert hoe dat proces zich voltrekt. De auteur stelt het lezen van de wetten over het brandoffer (*ola* in het Hebreeuws), gelijk aan het offeren zèlf. Het bijbelvers waarop de midrasj doelt luidt in vertaling: „De Eeuwige sprak tot Mosjè als volgt: ‘Gebied - (*tsav* – en zo heet ook onze parasja) - Aaron en zijn zonen als volgt: Dit is het ritueel van het brandoffer.’” (Wajikra 6:1-2) Ik wil ook de vertaling van Everett Fox citeren, omdat het de subtiliteit van de midrasj laat zien. Fox vertaalt niet ‘ritueel’, maar ‘instructie met betrekking tot het *volg-offer*’ ten einde de volle betekenis van deze twee woorden in het oorspronkelijke Hebreeuws *Tora ha’ola* over te brengen.

De *midrasj* scheidt de twee woorden *Tora* en *ola* - ondanks hun koppeling in de 2e naamval - in twee verschillende handelingen. De aanwezigheid van het in hoge mate resonerende woord *torat* (*Tora* + *t*, waarbij de *t* de verbinding met *ola* maakt, red.) suggereert dat Mosjè van Aharon en diens zonen vraagt dat zij de tekst met betrekking tot het rituele offer uitspreken, terwijl zij het op het altaar aan het offeren zijn. Volgens de midrasj suggereert deze dubbelheid de overtuiging dat op zekere dag de Tempel er niet meer zal zijn, maar dat de Eeuwige de cerebrale inspanningen van Joden zal aanvaarden als vervanging voor de cultische handelingen, mits Joden de relevante Tora-teksten zullen blijven lezen en bestuderen.

Wat de ballingschapsprofeet Jechezkeel ervoer wordt door de midrasj opgevoerd om de midrasj-claim kracht bij te zetten. Gods opdracht aan hem luidt: „Beschrijf, O sterveling, de Tempel aan het volk Jisrael en laat hen het ontwerp ervoor maken.” (Jechezkeel 43:10) Maar in de midrasj maakt Jechezkeel bezwaar. Zijn gemeenschap van ballingen in Babylon zal alleen maar gedeprimeerd raken als ze zich de glorieuze schoonheid van de herbouwde Tempel in Jeruzalem moet voorstellen. „Laat hen begaan,” zegt Jechezkeel, „totdat ze uit ballingschap zijn teruggekeerd. Dan zal ik het voor ze beschrijven.” De Eeuwige echter laat zich niet afschrikken. „Moet van de bouw van Mijn huis worden afgezien alleen omdat Mijn kinderen zich in ballingschap bevinden?” En de Eeuwige vervolgde: „In de Tora lezen over de bouw van de Tempel staat gelijk aan hem bouwen. Zeg hen dat Ik, als zij zich bezig houden met het bestuderen van de plannen voor de Tempel, dat zal beschouwen alsof zij hem in werkelijkheid al aan het bouwen zijn’.

Bovendien, benadrukt de midrasj, is dit waarom het lesprogramma voor onze kinderen begint met het bestuderen van het boek Wajikra. Om de Tempel te kunnen binnengaan om te offeren dient men vrij te zijn van alle onzuiverheid, zoals kinderen. „Laat, omdat kinderen nog geen zonde kennen, deze onbevleete zielen zich bezig houden met het bestuderen van onbezoedelde daden,” zegt God, „en Ik zal dat beschouwen alsof zij in Mijn aanwezigheid offers aan het brengen zijn.” De midrasj zegt tenslotte: „Hoewel de Tempel is verwoest en niemand nog langer offers brengt, zal de wereld overleven indien de kinderen zich blijven verdiepen in het stelsel van offers brengen.”

Deze opmerkelijke midrasj geeft ons een diep inzicht in de manier van denken van het Rabbijnse Jodendom. Zo wordt een kleine tekstafwijking (Torat ha'ola) de aanleiding voor het ontwikkelen van een belangrijk antwoord op het religieuze vacuüm dat de definitieve verwoesting van de Tempel in het jaar 70 teweegbracht. Het (collectieve, red.) geheugen moest eraan te pas komen om een virtuele werkelijkheid te creëren. Woorden konden worden ingezet om beelden en emoties alsook de rechtsvoorschriften en ervaringen op te roepen, die worden geassocieerd met een voorbije vorm van eredienst. Is dit niet hoe we ons troosten als we worden afgesneden van iemand die we liefhebben? Het Jodendom heeft een ritus gemaakt van het koesteren van de herinnering. Het feit dat de Tempel in puin ligt is geen reden om met het lezen van Wajikra te stoppen. Woorden kunnen tot vervangers worden van het bestaande.

Laat ik een paar voorbeelden van dit indringende patroon citeren. Traditiegetrouw begon het ochtendgebed met het zeggen van een selectie van korte passages uit de Tora die het Tabernakel en de eredienst daar in herinnering brengen. De Moesafdienst op Jom Kippoer herinnert nog steeds aan het 'theater'-drama van de Tempeldienst op Grote Verzoendag en de vrees die dat oproept. Voor mijzelf hebben deze gebeden geen betrekking op de toekomst, maar op het verleden. Ze overdenken betekent niet het verlangen naar restauratie van de Tempel, maar dat we begrijpen wie we zijn en hoe we dat zijn geworden.

Tevens stelt de Talmoed ook nogal kras dat, als we op vrijdagavond de laatste zinnen van het scheppingsverhaal lezen (Beresjiet/Genesis 2:1-4), dat begint met '*wajechoeloe*', wij worden getransformeerd tot partners van God bij het scheppingsproces. Om die overtuiging nog extra te onderstrepen, zeggen wij deze verzen drie keer (tijdens het Amida-gebed, erna en

voorafgaand aan de kiddoesj). Door het uitspreken van woorden schiep God de wereld, die wij laten voortbestaan door op Sjabbat te rusten (net als de Eeuwige na het scheppingswerk, red.). De taal maakt ons zielsverwanten van de Eeuwige door de ruimte die we bewonen te veranderen door de kracht van het woord.

Ten slotte nog dit: de sleutel tot het heilige theater van de seder is het geven van een stem aan woorden. Ons wordt gevraagd onszelf te zien als horend tot de generatie die getuige was van Gods aanwezigheid bij de geboorte van een nieuw volk; een volk dat wordt gedreven door het besef dat het een doel heeft. Het vertellen van het verhaal (van de Exodus, red.) overbrugt de kloof die de tijd slaat; zo worden we teruggevoerd naar de ervaring van het ontstaan van het joodse volk. Herinneren maakt het verleden tot een baken in de jaren die voor ons liggen. Woorden zijn de kleding van de ziel.